

derne Skandinavien fra 1979, fordi der netop om dette emne er kommet hele to vigtige bøger siden udgivelsen af Eva Österbergs oprindelige artikel: Jørgen Würtz Sørensens bog om *Bondeoprør i Danmark 1438-1441* fra 1983 og antologien *Til Kamp for Friheden. Sociale oprør i nordisk middelalder* fra 1985. Her havde et efterskrift nok været på sin plads.

Bortset fra det er der stort set ikke andet end godt at sige om denne artikelsamling, der viser Eva Österberg som en spændende og nytænkende historiker.

Per Ingesman

Kurt Johannesson: *The Renaissance of the Goths in Sixteenth-Century Sweden. Johannes and Olaus Magnus as Politicians and Historians*. Translated and edited by James Larson. (University of California Press, 1991). 282 s.

I 1554 udkom i Rom posthumt Johannes Magnus' »Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus«, og året efter sammesteds broderen Olaus Magnus' »Historia de gentibus septentrionalibus«. Brødrene, begge ærkebiskopper i Sverige, levede i årevis i eksil fra det protestantiske Sverige. Johannes Magnus døde i eksil i 1544, og Olaus Magnus foranstaltede trykningen af såvel sit eget som af broderens arbejde. Begge arbejdede i deres eksil for katolicismens reetablering i Sverige, og i den beskedne udstrækning, forskningen har interesseret sig for Johannes Magnus og hans ovennævnte værk om svenskernes götiske fortid, er han blevet betragtet som en reaktionær fantast. Olaus Magnus og hans værk om de nordiske folk, har i større grad haft forskningens bevågenhed. Hans værk er senere blevet genoptrykt.

Kurt Johannesson, der er professor i retorik ved Uppsala universitet, ændrede i 1982 på denne situation ved påny at analysere brødrenes skrifter. Overfor den europæiske offentlighed havde Johannes Magnus i sit skrift villet påvise svenskernes götiske fortid. Han førte den svenske kongeslæggt tilbage til Jafets søn, Magog, lige som han søgte at vise, at göterne var draget ud fra Sverige og havde erobret store dele af Europa. Det er postulater af denne type samt hans forsøg på at reetablere katolicismen i Sverige, der var grundlaget for ovennævnte karakteristik. Johannesson giver en fin skildring af brødrenes liv, og styrken i hans undersøgelse ligger i fremhævelsen af sammenvævningen af politik og retorik hos Johannes Magnus. Retorikken fungerede her som et virkemiddel til at forbinde fjerne eksempler med samtidens realiteter samt til at beskrive, hvad der sandsynligvis var hændt. Denne sandsynlighed byggede på opfattelsen af kontinuitet og lovmæssighed i den historiske udvikling. Begivenheder og menneskeskæbner havde en kvalitet, der rakte udover det individuelle og tidsbundne. Ved at betragte eksempler var det muligt at erhverve en generel indsigt i gode og dårlige egenskaber. Men det var også muligt at få forståelse for de love og mekanismer, der styrede politisk handling. Med historieskrivningen en didaktisk funktion som en *magistra vitae*. Johannes Magnus' skrift henvendte sig primært til gejstlige og verdslige stormænd i Sverige, men også til Gustav Vasa. Fremstillingen af svenskernes götiske fortid tjente som efterlignelsesværdige eksempler, lige som beskrivelsen af tyranner samt af folkets modstandsret rummede et skjult angreb på Gustav Vasas regeringsudøvelse. Når værket, der udkom i Rom, desuden fremhævede goterne – og ikke romerne – som bekæmpere

af barbari, blev skriftet imødegået både i Sverige og i udlandet.

Men Magnus' eksempler og fremhævelse af göticismen kunne tjene andre formål. Som bekendt blev de götiske idealer et vigtigt propagandistisk virkemiddel i forbindelse med Gustav 2. Adolfs intervention i Trediveårskrigen og hans forsvar for protestantismen. Med fordel kan man her læse Stine Hanssons undersøgelse, »Svenskans nytta, Sveriges ära« fra 1984, hvor forsøget på i 1600-tallet at hævde det svenske sprog og göticismen skulle tjene den nye stormagts selvhævdelsestrang.

Kurt Johannessons foreliggende værk er en forkortet version af hans arbejde fra 1982, oversat til engelsk af James Larson, der også har forsynet bogen med de historiske oplysninger, der er nødvendige for et ikke-skandinavisk publikum. I de seneste år er der publiceret en række engelsk sprogede fremstillinger om skandinavisk historie. Man kan kun hilse velkommen, at Johannessons nyvurdering af brødrene Magnus er blevet gjort tilgængelig for et internationalt publikum.

Leon Jespersen